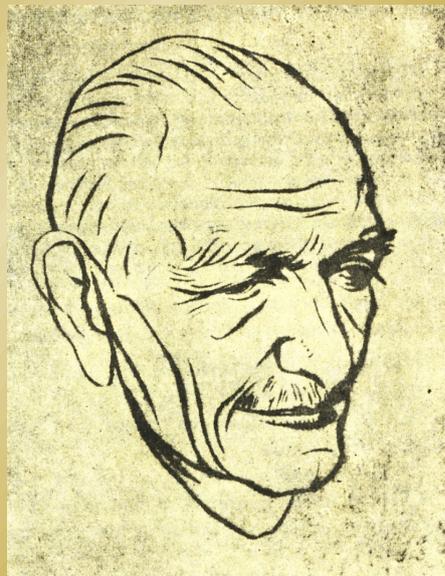

6ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ
ΣΤ' 1 ΤΑΞΗ

Γνωρίζοντας την παλιά Ζάκυνθο
μέσα από το έργο του
Γρ. Ξενόπουλου

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 2006

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για δεύτερη σχολική χρονιά οι μαθητές της ΣΤ' 1 τάξης επέλεξαν να ασχοληθούν με ένα πολιτιστικό πρόγραμμα μέσα από το οποίο θα γνωρίσουν και θα μελετήσουν καλύτερα τον τόπο τους και τον πολιτισμό του. Θέλαμε να δούμε πως περιγράφει την παλιά Ζάκυνθο ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, τι πληροφορίες μας δίνει για το παρελθόν της και τι έχει αλλάξει από τότε. Θέλαμε να τη γνωρίσουμε μέσα από τα μάτια ενός συγγραφέα που την αγάπησε και τη νοστάλησε πολύ.

Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής, τα παιδιά επισκέφθηκαν το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, για να δουν από κοντά προσωπικά αντικείμενα και χειρόγραφα του Γρ. Ξενόπουλου, φωτογράφησαν τη προτομή του, που βρίσκεται στη γειτονιά που μεγάλωσε και είδαν από κοντά το σπίτι που έζησε στην πόλη της Ζακύνθου. Μελέτησαν έργα του συγγραφέα, συγκέντρωσαν υλικό για τη ζωή του, το περιβάλλον του και την εποχή του. Είδαν ακόμη κινηματογραφικές ταινίες βασισμένες στο έργο του, παίρνοντας έτσι μια γεύση από τη ζωή και τις συνήθειες που επικρατούσαν στην παλιά Ζάκυνθο.

Πιστεύω ότι η ενασχόληση αυτή βοήθησε τους μαθητές να γνωρίσουν και να αγαπήσουν το έργο του Γρ. Ξενόπουλου και να ταξιδέψουν με τη φαντασία τους σε μια ρομαντική εποχή που χάθηκε μέσα στα ερείπια που άφησε ο σεισμός του '53.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Δάσκαλος της ΣΤ' 1 τάξης

Σπύρος Ι. Θεοδόσης

Ευχαριστούμε τον υπεύθυνο Πολιτιστικών Θεμάτων Α/Θμιας Εκπαίδευσης Ζακύνθου κ. Δ. Φλεμοτόμο και τον Διευθυντή του Σχολείου μας κ. Π. Αβούρη για τη συμβολή τους στην προσπάθεια μας αυτή.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Προσεισμικά είχε γραφτεί πως αν η Ζάκυνθος χανόταν, θα έμεινε στις σελίδες του Γρ. Ξενόπουλου. Η καταστροφή έγινε τον Αύγουστο του 1953 και μάλιστα τριπλή: ο σεισμός πρώτα, η φωτιά ύστερα και τελευταία η ανθρώπινη αδιαφορία ή αδιαφορολογία. Το έργο όμως του πολυτάλαντου Αμμιάτη έμεινε και μας θυμίζει...

Οι μαθητές της ΣΤ' 1 τάξης του 6ου Δημοτικού Σχολείου Ζακύνθου, με οδηγό το δάσκαλό τους Σπύρο Ι. Θεοδόση, έσκυψαν φέτος και στα πλαίσια των πολιτιστικών προγραμμάτων, στο πολύτομο και πολύτιμο έργο του γείτονα της Φανερωμένης της Ζακύνθου Αναγέννησης και γνώρισαν αυτό που μόνο από τους παππούδες τους (τους νόνους τους πιο σωστά) είχαν ακούσει ή από τις φωτογραφίες της μη λήθης που σώθηκαν από τη θεομηνία και προβληματίζονται, είχαν δει.

Πιστεύω ότι αυτά τα παιδιά θα ξεφύγουν την τυραννία του μπετόν. Κι αυτό είναι περισσότερο απ' όλα τ' άλλα το ζητούμενο.

Διονύσιος Φλεμοτόμος
Υπεύθυνος πολιτιστικών θεμάτων
Α/θμιας Εκπ/σης Ζακύνθου

*****

Με συγκεκριμένα κριτήρια δεν μπορούμε - και στο Σχολείο ακόμα - να αποτιμήσουμε το έργο του Γρ. Ξενόπουλου ως έργο που θα παραμείνει στα ψηλά σκαλιά της λογοτεχνίας μας.

Είναι όμως σημαντικό για τα παιδιά να έλθουν σε επαφή με κάποια σημεία του έργου του και να υποψιαστούν ίσως τους τρόπους με τους οποίους ο πολυγραφότερος πεζογράφος της εποχής του μίλησε στην εποχή του για την εποχή του και τις ρίζες της με τόσο εύστοχο και διεισδυτικό, ώστε τον χαρακτήρισαν ως «ποιητή ηθογράφο».

Να μάθουν για τον ταλαντούχο πεζογράφο που έγραφε για το βιοπορισμό του και έγινε δεκτός στην Ακαδημία Αθηνών χωρίς να πάρει ποτέ το πανεπιστημιακό πτυχίο του ...

Η ηθογραφική ακρίβεια του Ξενόπουλου μέσα από επιλεγμένα μυθιστορήματα και θεατρικά έργα του μπορεί να γίνει για τα παιδιά ένα γοητευτικό και συνάμα παιδευτικό ταξίδι σε άλλους καιρούς και διαφορετικές θεωρήσεις.

Είναι άλλωστε ενδεικτικά σημαντικό για τα ίδια να γνωρίσουν μεταξύ άλλων και την ιστορία του «Κόκκινου Βράχου» μέσα από την εκδοχή του Ξενόπουλου, ώστε να μη μείνουν στην αφελή βεβαιότητα ότι ο «Κόκκινος Βράχος» αποτελεί απλώς συγκεκριμένο σημείο της κεντρικής πλατείας της πόλης μας που στεγάζει το ομώνυμο αναψυκτήριο.

Παναγιώτης Αβούρης
Διευθυντής του 6ου Δημοτικού Σχολείου
Ζακύνθου

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ (1867 - 1951)

Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας και κριτικός, από τους θεμελιωτές της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας. Γεννήθηκε στην Πόλη το 1867, ζακυνθινής καταγωγής.

Μεγάλωσε και έμαθε τα εγκύκλια μαθήματα στη Ζάκυνθο. Αργότερα ήρθε στην Αθήνα και γράφτηκε στη Μαθηματική Σχολή, για ν' αφοσιωθεί τελικά στη δημοσιογραφία και τη λογοτεχνία. Περί τα τέλη του περασμένου αιώνα διεύθυνε το περιοδικό «Εστία», το 1927 ίδρυσε το περιοδικό «**Νέα Εστία**» και έμεινε στη θέση του διευθυντή του έως το 1934. Επί ολόκληρες δεκαετίες διεύθυνε επίσης το παιδικό περιοδικό «**Διάπλασις των Παιδών**» (1896 έως το 1945), όπου, σε κάθε τεύχος έγραφε σε μορφή επιστολής κι ένα άρθρο με το ψευδώνυμο «**Φαίδων**».

Ο Ξενόπουλος δεν είχε άλλη επαγγελματική ασχολία εκτός από το γράψιμο. Δημοσίευε τακτικότερα μυθιστορήματα στις εφημερίδες, και τα καλύτερα εξέδιδε σε τόμους. Ζούσε επίσης από τα ποσοστά των θεατρικών του έργων, που ήταν πολυάριθμα.

Ως θεατρικός συγγραφέας καθιέρωσε στον τόπο μας το αστικό θέατρο, δηλαδή σκηνές ζωής, όχι πιά από το ύπαιθρο και την αγροτική Ελλάδα, αλλά από τις πόλεις, που είχαν αρχίσει ν' αποκτούν έναν πάγιο χαρακτήρα, αστικό.

Τα κυριότερα από τα θεατρικά του έργα, που εξακολουθούν πάντοτε να παίζονται με επιτυχία, ακόμα και από το Εθνικό Θέατρο, είναι: «**Φιόρο του Λεβάντε**», «**Ψυχοπατέρας**», «**Φωτεινή Σάντρη**», «**Στέλλα Βιολάντη**», «**Το μυστικό της Κοντέσσας Βαλέραινας**», «**Ποπολάρος**», «**Φοιτηταί**», «**Πειρασμός**».

Την ίδια θεμελιώδη προσφορά έκαμε ο Ξενόπουλος και στον πεζό λόγο, στρέφοντας πάλι τα θέματα του προς την αστική Ελλάδα. τα θέματα των μυθιστορημάτων του (καθώς και των διηγημάτων του) έχουν δυό κυρίως πηγές: τή Ζάκυνθο και την Αθήνα. Οι τύποι του είναι οικείοι, γνώριμοι, ολοκληρωμένοι. Η αφήγηση του απλή και ευχάριστη. Πέτυχε έτσι να δημιουργήσει εκτίμηση προς την εγχώρια λογοτεχνία και να συμφιλιώσει το μεγάλο κοινό με το αστικό ελληνικό μυθιστόρημα, που ως τότε ήταν μόνο καθαρά ηθογραφικό.

Ανάμεσα στα πεζά του έργα ξεχωρίζουν: «**Μητριά**», «**Στρατιωτικά διηγήματα**», «**Ο κακός δρόμος**», «**Πετριές στον ήλιο**», «**Μαργαρίτα Στέφα**», «**Ο Κόκκινος βράχος**» κ.ά.

Σημαντική σε όγκο και ποιότητα είναι επίσης η κριτική εργασία του Ξενόπουλου. Είναι χαρακτηριστικό, ότι διέβλεψε αμέσως τα νέα ταλέντα και φρόντισε με αγάπη για την επιβολή τους (όπως έκαμε για τον Καβάφη, τον Γρυπάρη, την Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου κ.ά.).

Γιά το έργο του τιμήθηκε με τον Αργυρούν Σταυρό του Σωτήρος το 1912, με το Εθνικόν Αριστείον Γραμμάτων και Τεχνών το 1922 και με το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών το 1929. Επίσης το 1931 έγινε τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Πέθανε το 1951, πικραμένος από θλιβερά γεγονότα που σημάδεψαν τα τελευταία χρόνια της ζωής του, καθώς το 1944, κατά την διάρκεια των Δεκεμβριανών το σπίτι του ανατινάχτηκε, με αποτέλεσμα να καταστραφεί ολοκληρωτικά και η πλουσιότατη βιβλιοθήκη του.

Η ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΗΣ

Μυθιστορήματα

Ανθρωπος του κόσμου (1888)
Νικόλαος Σιγαλός (1890)
Μαργαρίτα Στέφα (1906)
Στέλλα Βιολάντη (1914)
Ο κόκκινος βράχος (1915)
Ο Πόλεμος (1912-1913) (1919)
Η τιμή του αδελφού (1920)
Λάουρα, το κορίτσι που σκοτώνει (1921)
Αφροδίτη (1922)
Ο κόσμος κι ο Κοσμάς (1923)
Ισαβέλλα (1923)
Η Τρίμορφη γυναίκα (1924)
Αναδυόμενη (1925)
Τερέζα Βάρμα Δακόστα (1926)
Πλούσιοι και φτωχοί (1926)
Τίμιοι και άτιμοι (1926)
Τυχεροί και άτυχοι (1927)
Ο κατήφορος (1928)
Ο γάμος της Λίτσας (1929)
Μυστικοί αρραβώνες (1929)
Ο κοσμάκης (1930)
Ανάμεσα σε τρεις γυναίκες (1930)
Ρηγγίνα Λέζα (1935-1936)

Βιβλιογραφία

Δ.Π.Ταγκόπουλου, Φιλολογικά πορτραίτα (1922)
Α.Καραντώνη, Το μυθιστόρημα του Ξενόπουλου (1951)
Γ.Σιδέρη, Ιστορία του νέου Ελληνικού θεάτρου (1951)
Μ.Λυγίζου, Το ελληνικό πλάι στο παγκόσμιο θέατρο (1958)
Α.Θρύλου, Μορφές και θέματα του Θεάτρου (1961)
Τ.Μαλάνου, Δειγματολόγιο (1962)
Δ.Μάργαρη, Πρόσωπα και θέματα (1962)
Α.Σαχίνη, Το Νεοελληνικό μυθιστόρημα (1975)
Α.Καραντώνη, Φυσιογνωμίες (1977)

Θεατρικά

Ο ψυχοπατέρας (1895)
Ο Τρίτος (1895)
Η κωμωδία του θανάτου (1897)
Ερως εσταυρωμένος (1901)
Το μυστικό της κονταίσσας Βαλέραινας (1904)
Φωτεινή Σάντρη (1908)
Στέλλα Βιολάντη (1909)
Ραχήλ (1909)
Ο Πειρασμός (1910)
Ψυχοσάββατο (1911)
Το φιόρο του Λεβάντε (1914)
Αλκης ο νέος (1915)
Η τιμή του αδελφού (1916)
Καβαλλερία Ποπολάνα (1918)
Φοιτηταί (1919)
Δεν είμ'εγώ η Λογική (1928)
Μαριτάνα (1928)
Θεῖος Ονειρος (1932)
Ο Ποπολάρος (1933)
Η Σμάρω και η μανα της (1936)
Χαίρε Νύμφη
Ο έρωσ θριαμβεύει
Η μονάκριβη

Παιδικά

Αθηναϊκές Επιστολές
Παιδικόν Θέατρον (1906-1926)
Η αδελφούλα μου - μυθιστόρημα (1923)
Σας ασπάζομαι Φαίδων - γράμματα (1947)
Αναγνωστικό Δημοτικού Σχολείου

Αυτοβιογραφικά

Τριάντα χρόνια φιλολογικής ζωής Α' (1919-1920)
Τριάντα χρόνια φιλολογικής ζωής Β' (1925-1926)
Η ζωή μου σαν μυθιστόρημα (1938-1939)

Διηγήματα

Ελληνικού αγώνος το τριακοσιόδραχμον έπαθλον (1885)

Μητριά (1890)

Στρατιωτικά διηγήματα (1892)

Διηγήματα - τρίτομο (1901-1907)

Ο κακός δρόμος (1912)

Η αναθρεφτή (1919)

Πετριές στον Ηλιο (1919)

Το ζακυνθινό μαντήλι (1921)

Ιστορία μιάς χωρισμένης (1924)

Ο Μινώταυρος (1925)

Αλεξάνδρεια (1925)

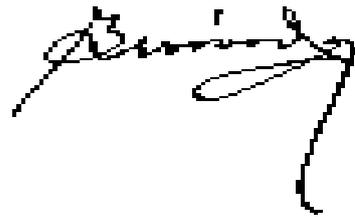
Ο τρελός με τους κόκκινους κρίνους (1926)

Πως πολεμούν (1935)

Αθανασία και άλλα 24 διηγήματα (1944)

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ
ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΗΣ**

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

9.12.1867: Γέννηση του συγγραφέα στην Κωνσταντινούπολη, με πατέρα τον Ζακυνθινό Διονύσιο Ξενόπουλο και μητέρα τη Φαναριώτισσα Ευθαλία Θωμάδου.

1868: Εγκατάσταση της οικογένειας Ξενοπούλου στη Ζάκυνθο.

1879: Έκδοση του περιοδικού "Η Διάπλασις των Παίδων", στο οποίο γράφεται αμέσως συνδρομητής.

1880: Πρώτη δημοσίευση του Ξενόπουλου, (ένα έμμετρο αίνιγμα) στη Διάπλαση.

1883: Τελειώνει το Γυμνάσιο και πηγαίνει στην Αθήνα για να σπουδάσει Φυσικομαθηματικός. Τυπώνεται το πρώτο μυθιστόρημά του, "Θαύματα του Διαβόλου".

1885: Γράφει και δημοσιεύει στίχους του στην καθαρεύουσα.

1887 / 88: Εγκαταλείπει τις σπουδές του και αφοσιώνεται στη λογοτεχνία.

1889 / 90: Αρχίζει τη συνεργασία του με το περιοδικό «Εστία».
1894: Α' γάμος του με την Ευφροσύνη Αχιλ. Διογενείδη.

1895: Παρουσιάζεται η κωμωδία του «Ο Ψυχοπατέρας». Γεννιέται η κόρη του, Λεωνή.

1896: Αρχισυντάκτης στη Διάπλαση - Ανανεώνει την ύλη της και γράφει την Α' «Αθηναϊκή Επιστολή» του. **1901:** Β' γάμος του με την Χριστίνα (Τίνα) Γ. Κανελλοπούλου. **1902:** Γέννηση της κόρης του Αικατερίνης. **1903:** Γέννηση του μετέπειτα γαμπρού του, Χριστόφορου Νάτσιου (γλύπτη). **1904:** Γέννηση της κόρης του Ευθαλίας (συζ. Χριστόφορου Νάτσιου). «Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέρινας».

1906: Επίσκεψη στη Ζάκυνθο. Εκδίδεται το μυθιστόρημα «Μαργαρίτα Στέφα».

1908 / 09: Η Κυβέλη παρουσιάζει στη Ζάκυνθο, με μεγάλη επιτυχία, το δράμα του, «Φωτεινή Σάντρη».

1909: «Στέλλα Βιολάντη».

1910: «Ο Πειρασμός». 1911: Τελευταίο του ταξίδι στη Ζάκυνθο.

1912: Αρχίζει τη συνεργασία του με την εφημερίδα «Έθνος».

1913: «Το Ψυχοσάββατο».

1914: «Το Φιόρο του Λεβάντε».

1915: «Ο Κόκκινος Βράχος».

1918: «Καβαλερία ποπολάνα».

1919: Του απονέμεται ο Αργυρούς Σταυρός του Σωτήρος. «Οι Φοιτηταί».

1922: «Το ανθρώπινο». Του απονέμεται το Εθνικόν Αριστείο των Γραμμάτων και των Τεχνών.

1923: «Η Αδελφούλα μου».

1924: «Η τρίμορφη γυναίκα».

1925: «Αναδυομένη».

1927: Ιδρύει και εκδίδει το περιοδικό «Νέα Εστία».

1928: Θάνατος της μητέρας του στη Ζάκυνθο.

1931: Εκλέγεται ακαδημαϊκός.

1932: «Ανιέζα», «Θεϊός Όνειρος».

1933: «Ο ποπολάρος». Τη διεύθυνση της «Νέας Εστίας» αναλαμβάνει ο γαμπρός του, Πέτρος Χάρης, λογοτέχνης.

1938 / 39: Δημοσιεύεται η «Αυτοβιογραφία» του στην εφημερίδα «Αθηναϊκά Νέα».

1940: «Νύχτα γεμάτη θαύματα».

1945: Καταστρέφεται το σπίτι του στην οδό Ευριπίδου 42, στην Αθήνα. Γράφει στη Διάπλαση την τελευταία του «Αθηναϊκή Επιστολή».

1948: Διακόπτεται η έκδοση της Διάπλασης.

14.1.1951: Θάνατος και ταφή του Ξενόπουλου στην Αθήνα.

1956: Επανεκδίδεται η «Διάπλασις των Παίδων» από την Εύα Κυριακού και, ένα χρόνο μετά, από τον Κώστα Παράσχο.

Ο κύκλος του περιοδικού «Εστία»

Όρθιοι από αριστερά: Ι. Ψυχάρης, Δ. Κακλαμάνος, Γ. Κασδόνης, Ι. Βλαχογιάννης, Κ. Παλαμάς, Γ. Δροσίνης και Γρ. Ξενόπουλος. Καθιστοί: Θ. Βελιανίτης, Περρής, Ν. Πολίτης, Στ. Στεφάνου, Μ. Λάμπρος, Γ. Σουρής, Εμμ. Ροΐδης και Εμμ. Λυκούδης.

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ ΠΟΥ
ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΖΑΚΥΝΘΟ**

Στην πρώτη περίπτωση, τραβούσαμε κατά τους κήπους, τα Λαζαρέτα, τον παραθαλάσσιο δρόμο του Αργασιού. Στην άλλη, που την προτιμούσα, τραβούσαμε κατά τα Ψηλώματα, που είναι ο πιο ωραίος περίπατος του τόπου μας. Ο μεγάλος αυτός δρόμος, - «Καινούργια Ρούγα», όπως τον λέγαμε, - αλλού στριφτός, αλλού ίσιος, εδώ ανηφορικός, εκεί κατηφορικός, περιφραγμένος αλλού με δένδρα, με τοίχους και με χαμόδεντρα, αλλού με βάτους, με όχτους και με πεζούλια, περνά ανάμεσα από λόφους κατάφυτους, με νέο πάντα ορίζοντα, με νέο πάντα βάθος, ώστε σε κάθε βήμα να έχεις κι άλλη θελκτική εικόνα μπροστά στα μάτια σου. (Η ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ ΜΟΥ)

*****

Τι όμορφη η Φανερωμένη! Δεν είναι η πιο μεγάλη, βέβαια όμως είναι η πιο κομψή απ' όλες μας τις εκκλησιές. Ένα τετράπλευρο απλούστατο, χωρίς θόλους, χωρίς στήλες. Αλλά τι αναλογία, τι τέχνη, τι γούστο! Δε βρίσκεις ούτε μια σπιθαμή τόπο εκεί - μέσα γυμνό από στολίδι. από το χρύσωμα, - ένα χρύσωμα εκατό «αλλά τόσο ζοηρό, που νομίζεις ότι μόλις έφυγαν οι τεχνίτες. Το ταβάνι είναι σκεπασμένο από τεράστιες εικόνες, με χρυσές κορνίζες όλο σκαλισμένο ξύλο το ίδιο κι οι τοίχοι γύρω - γύρω. Πλουσιότερο όμως σε γλυφές είναι το τέμπλο. Ένας Εσταυρωμένος εκεί ψηλά είναι ανεκτίμητος. Το καμάρωμα κάθε πόρτας του Ιερού σχηματίζουν δυο άγγελοι χρυσοί, που βαστούν μαζί ένα στέμμα. Ο άμβωνας στη μέση έχει για στήριγμα του Ευαγγελίου ένα περιστέρι κατάχρυσο μ' απλωμένα φτερά. Πελώρια είναι τα παράθυρα με τ' άσπρα γυαλιά και τα κομψά σιδερένια δίχτυα. Εδώ μέσα δε σχηματίζεται η μελαγχολική συννεφιά των βυζαντινών εκκλησιών εξεναντίας το φως μπαίνει ελεύθερο, άφθονο, καθαρό, και παίζει με τα χρυσώματα, με τ' ασήμια, με τα κρύσταλλα, με τα κεριά, με τις στόφες, με τα βελούδα, με όλη εκείνη την καλλιτεχνική ποικιλία που ευφραίνει το μάτι και την ψυχή.

Πηγαίναμε συχνά στη Φανερωμένη κι έχω εδώ πολλές παιδικές αναμνήσεις. Η λειτουργία στις 15 Αυγούστου έξαφνα, με το Δεσπότη που έλεγε στη μεσιανή θύρα το «Κύριε, Κύριε! επίβλεπον εξ ουρανού και ίδε...» ήταν για μένα αληθινό πανηγύρι. Τι ωραίος ο επιτάφιος, που ξαπλώνουν μέσα το εικόνισμα της Θεοτόκου νεκρής! Αληθινό κομψοτέχνημα, ένα κουβούκλιο από βαθύ βυσσινί βελούδο και χρυσωμένο ξύλο, ντυμένο από μέσα με λιλά μεταξωτό ανοιχτό. (Η ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ ΜΟΥ)

*****

Δεν ακούγαμε παρά τη βαριά καμπάνα του Αγίου Διονυσίου. Στα ριζοβούνια βλέπαμε χωριά" οι μαζούλες των άσπρων σπιτιών έμοιαζαν από μακριά σαν κοπάδια, από τρομαγμένα, που γυρεύουν καταφύγιο κάτω απ' τη σκέπη του βουνού. (Η ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ ΜΟΥ)

*****

Καλοκαιριάτικο βράδυ, η ώρα εννιά. περίπατος στη Στράτα - Μαρίνα και στις δυο Πλατείες είχε τελειώσει. Η Γκιοβάννα κι η Μαρίνα, με τη μητέρα τους στη μέση - την κοντέσσα Τερέζα Λάντη - γύριζαν στο αρχοντικό. Από την Πλατεία του Ποιητού, μετά το τελευταίο αργό σουλάτσο, είχαν τραβήξει πιο γοργά προς το Γιοφύρι κι από κει είχαν πάρει την Πλατεία Ρούγα. Το αρχοντικό ήταν κοντά στην Ανάληψη, στη μέση σχεδόν του ατέλειωτου δρόμου. Κι όσο πλησίαζαν, τόσο πιο συχνά η Γκιοβάννα κοίταζε με τρόπο πίσω της, για να βλέπει πάρει από πίσω. (ΓΚΙΟΒΑΝΑ)

*****

Είναι ο Κόκκινος Βράχος, που φαίνεται από μακριά σαν πληγή ματωμένη. Είναι η τοποθεσία που μ' εμάγεψε να γράψω το πιο αγαπημένο μου μυθιστόρημα. Είναι το απέραντο κοκκινόχωμα που γεννά τ' αργυρόφυλλα λιοστάσια και τα ωραία ξανθόμαλλα κορίτσια. (ΝΟΣΤΙΜΟΝ ΗΜΑΡ)

*****

Ο Κόκκινος Βράχος είναι η πρώτη γνωριμία. Αν βρισκόμουν άξαφνα στη Ζάκυνθο, χωρίς να το ξέρω, από τόσο μακριά, μόνο από το σημάδι εκείνο θα την εγνώριζα.

Αλλά να. το νησί ξετυλίγεται μπροστά μου μ' όλα τα γνώριμα σημάδια του. Το πράσινο άρχισε να θεριεύει και να κυριαρχεί. Οι λόφοι ανοιχτοπράσινοι, τα βουνά βαθυπράσινα. κι η χώρα κιτρινωπή και λευκή. Να ο Σκοπός, το δασωμένο βουνό, με την παράξενη τούρλα του. Να η παραλία με το βενετικό κάστρο από πάνω, με τα σπιτάκια που καθρεφτίζουν στη θάλασσα τις ατελείωτες στοές, με τους γυμνούς λόφους τους σπαρμένους από εκκλησάκια, και με τα ψηλά και γραφικά καμπαναριά της χώρας.

Οι βάρκες έρχονται να τριγυρίσουν το πλοίο μας. Είναι όλες φορτωμένες λουλούδια. Και φτάνει τώρα, ναι, φτάνει στο κατάστρωμα η γλυκιά τους μυρωδιά, μαζί με τον γλυκόν ήχο μακρινής καμπάνας.

Ζακυθούλα μου, είσαι συ! είσαι συ! Σε βλέπω, σε ακούω, σε αναπνέω!

(ΝΟΣΤΙΜΟΝ ΗΜΑΡ)

*****

Στη Ζάκυνθο έβγαιναν τότε έβγαιναν πολλές εφημερίδες και πολλά περιοδικά. Αυτά ήταν όλα μηνιαία, εκείνες εβδομαδιαίες, κυριακάτικες. Μια όμως έβγαζε και ημίφυλλο κάθε Πέμπτη..... (ΓΚΙΟΒΑΝΑ)

*****

Γιατί στην Επτάνησο είχαν και έχουν ακόμα για μονάδα βάρους τη βενετική λίτρα που είναι απάνω κάτω το ένα τρίτο της οκάς. (Η ΑΔΕΛΦΟΥΛΑ ΜΟΥ)

*****

Κάθε Πέμπτη ο βραδινός περίπατος ήταν μεγάλος σαν κυριακάτικος, γιατί στην Πλατεία του Γεωργίου το καλοκαίρι - στου Ποιητού το χειμώνα, έπαιζε η φιλαρμονική από τις έξι ως τις εννιά. (ΓΚΙΟΒΑΝΑ)

*****

Την επόμενη Κυριακή τ' απόγεμα, στα κέντρα της χώρας, από τον Άμμο και τη Στράτα Μαρίνα ως τις δυο μεγάλες Πλατείες, οι περιπατητές έβλεπαν θέαμα αλλόκοτο: στο μπράτσο του Μαρή Νερουλή, του γραμματι-κού της Εισαγγελίας, με το μαύρο του σπένσερ (ζακέ) και το σταχτί ημίψηλο, μια πανέμορφη νεότατη κοπέλα με κομψό ρόδινο φουστάνι και με άσπρο καπελίνο, και πίσω απ' το ζευγάρι η σόρα-Κωσταντάκαινα, «κυρία» όπως να πεις με τα καλά της, και πλάι της μια γυναίκα του λαού, συγυρισμένη κι αυτή μα, αντί για καπέλο., με μεταξωτό αχυρόχρωμο μαντίλι. Ήταν η μάνα της Μαριέτας, η κηπουρίνα, που έπρεπε να συνοδεύει την κόρη στην πρώτη της εμφάνιση με τον γαμπρό.

Οι Ζακυνθινοί είχαν μάθει τον αρραβώνα του Μαρή. Δεν ήξεραν όμως και πως έπαιρνε μια κοπέλα από τόσο χαμηλή τάξη, όπως έδειχνε το μαντίλι της μάνας της. Και γι αυτό απορούσαν, «Μωρ' αγάπη που θα της έχει!» έλεγαν. Μα εκείνο που το έβρισκαν ακόμα πιο αταίριαστο. (Η ΜΟΙΡΑ ΤΟΥ ΜΑΡΗ)

*****

Για να πάνε τώρα στο εξοχικό σπιτάκι, έπρεπε να διασχίσουν την πόλη απ' άκρη σ' άκρη. Στο βάθος μια κλειστής καρότσας που έτρεχε, δεν θα τους έβλεπαν πολλά μάτια. Οπωσδήποτε όμως αποφύγανε τους πολύ κεντρικούς δρόμους και τις πλατείες - Άμμο, Στράτα-Μαρίνα, Πλατεία Ρούγα, Κάτω Ρούγα, Γιοφύρι, Πλατεία του Ποιητού - κι όλο απ' τις απάνω μεριές, αρχινώντας από τον Άγιο Λάζαρο, έφτασαν στην Καινούργια Ρούγα ή το Ψήλωμα. Από κει, περνώντας κάτω απ' το πίσω μέρος του Κάστρου, και προχωρώντας προς το χωριό Γαϊτάι, Θα σταματούσε στο μεταξύ σε μια τοποθεσία που λέγεται Βαρρές.

*****

Τα αμάξια στη Ζάκυνθο ήταν σπάνια. Οι άρχοντες πήγαιναν στα κτήματα τους με άλογα και γαϊδουράκια. Οι αρχόντισσες πάλι τριγύριζαν με λεντίκες, φορεία που τα σήκωναν δούλοι. (ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ)

*****

Τώρα λοιπόν καταπιάστηκε να κάμει το καμπαναριό του Αγίου Διονυσίου, που το είχε αντίκρυ του και μπορούσε να το βλέπει, να το μελετά, ότι ήθελε. Ήταν ένα ξεχωριστό κτίριο κοντά στην ακρογιαλιά, πολύ όμορφο τότε ακόμα - γιατί μετά τους σεισμούς το χάλασαν - όμοιο περίπου με το «καμπανίλε» του Αγίου Μάρκου της Βενετίας. Πάνω στο βάθρο μεγάλων σκαλιών ένα τετράγωνο σπίτι με πυραμίδες στις τέσσερες γωνίες και με την πόρτα της εισόδου ανάμεσα σε κολονίτσες κι από κει κι απάνω ο τετράγωνος επίσης πανύψηλος πύργος που τελείωνε σε μια μεγάλη σταυροφόρα πυραμίδα. Κτίριο με ρυθμό και φυσιογνωμία. (Η ΜΟΙΡΑ ΤΟΥ ΜΑΡΗ)

*****

Στο έργο του **ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ** Ο Γρ. Ξενόπουλος γράφει τι έπιναν αντί για καφέ. Στον δίσκο αυτό ήταν δυο μεγάλα φλυτζάνια φουρφουρένια που το καθένα είχε μέσα από ένα ολάκερο κρόκο αυγού - εξαιρετική πολυτέλεια - χτυπημένο με ζάχαρη.

*****

Έτρεξε ως το σπίτι του Κέκου, του φίλου του που ήταν δίπλα στο μεγάλο αρχοντικό του Καπνίση κι αντίκρυ στην εκκλησούλα του ίδιου αρχοντικού. Ένα μικρό πλάτωμα στρωμένο με χαλίκια ήταν στη μέση αυτών των κτηρίων μικρών και μεγάλων, που για να φαίνεται ότι ανήκαν στον ίδιο άρχοντα ήταν βαμμένα με το ίδιο χρώμα - σταχτερό σκούρο με κίτρινες ζώνες και στολίδια. Το παλάτι του κόντε, οι στάβλοι, το σπιτάκι του επιστάτη εκκλησούλα, το κελί του παπά και άλλα ακόμα παραρτήματα σχημάτιζαν μια ολάκερη συνοικία, γνωστή στον τόπο με τ' όνομα «καπνισέικα». Ο Καπνίσης ήταν εκείνη την εποχή ένας από τους πλουσιότερους αφεντάδες. Η οικογένεια του ήταν γραμμένη στο Λίμπρο Ντόρο προ εκατό ετών, αλλά τον τίτλο του κόντε τον έλαβε πρώτος στα 1759 επειδή ανδραγάθησε στους πολέμους της Βενετίας με την Τουρκία για την Κρήτη. Η μεγάλη περιουσία έγινε τότε από χαρίσματα κι από λάφυρα. Ήταν τόσο πλούσιος ώστε μια φορά που πέρασε από τη Ζάκυνθο ο βενετσιάνος αρχιναύαρχος, ο Καπνίσης του έκανε τραπέζι στο παλάτι του με χρυσά πιάτα και χρυσά μαχαιροπήρουνα. Ύστερα αφού τελείωσε το φαγοπότι οι δούλοι σήκωσαν με το τραπεζομάντιλο τα πολύτιμα αυτά σκεύη και μπροστά στον ξένο τα πετάνε στη θάλασσα. **(ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ)**

*****

Στην παλαιά Ζάκυνθο φτιαχνόταν πολλά γλυκά. Φτιαχνόταν με αγνά υλικά. Τα πιο νόστιμα και αυθεντικά ήταν στο ζαχαροπλαστείο του Ντίγου. Έβγαζε μόνο τρία ντόπια γλυκά: μαντολάτο - μέλι, ασπράδι αυγού και καρύδι ή κουκουνάρι, παστέλι - μέλι, σουσάμι και μπαχαρικά και τέλος κυδωνόπαστο - μέλι, μούστος κυδώνι και αμύγδαλα. Όπως βλέπουμε τα περισσότερα γλυκά τα τρώμε μέχρι και σήμερα σε γιορτές πανηγύρια κ.α. Τότε κάποιοι σχολίαζαν τον ζαχαροπλάστη Ντίγο και τον αποκαλούσαν «ζαχαροπλάστη χωρίς ζάχαρη ή μελοπλάστη»

(ΤΕΡΕΖΑ ΒΑΡΜΑ ΔΑΚΟΣΤΑ)

*****

Μόνο θάλασσα δεν έβλεπα όταν καθόμουν στο γραφείο μου και κοίταζα έξω αλλά άμα έσκυβα από το παράθυρο αριστερά έβλεπα τους χαριτωμένους λόφους του προφήτη Ηλία και της Αγίας Μαρίας και δεξιά τη θάλασσα του Άμμου... Πολύ ζεστή το χειμώνα δεν ήταν η καμαρούλα μου. Αλλά τότε ήμουν παιδί και δεν τουρτούριζα εύκολα κι έπειτα στη Ζάκυνθο ποτέ δεν κάνει κρύο υπερβολικό. Γι αυτό δεν ανάβαμε φωτιά ούτε στην καμαρά μου ούτε σε κάποια άλλη του σπιτιού μας. Μετρημένα ήταν τα ζακυνθινά σπίτια που μεταχειριζόταν τζάκι, σόμπα ή μαγκάλι.

(Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΣΑΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

Καμιά τοποθεσία της Ζακύνθου δεν ονομαζόταν «Κόκκινος βράχος». Μια ωραία όμως παραλία λίγο έξω από την πόλη δεσπόζεται από ένα μεγάλο πετρώδη και απότομο βράχο που το χρώμα του είναι κόκκινο. Στο πίσω μέρος αυτού του βράχου όπου δεν είναι πια απότομος αλλά κατηφορίζει ελαφρά απλώνονται ελαιώνες που το χρώμα τους είναι επίσης κόκκινο. Όλο αυτό το μέρος του νησιού που σχηματίζει δυο ακρωτήρια, διακρίνεται από μακριά από το χρώμα του. Όταν το πλοίο πλησιάζει στη Ζάκυνθο βλέπει κανείς μια χαμηλή και μακριά στεριά σταχτερή - οι πρασινάδες της δε διακρίνονται ακόμα - που εκεί στη βορινή της άκρη κοκκινίζει σα ματωμένη. Σ' ένα σημείο μάλιστα το κόκκινο είναι πολύ βαθύ βυσσινί και καθώς οι κοκκινάδες αυτές διακλαδίζονται και στενεύουν προς τα κάτω, νομίζεις πως ένα γιγάντιο μαχαίρι χώθηκε στο πλευρό της γης και τρέχουν αίματα στη θάλασσα. (Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΣΑΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

*****

Στη Ζάκυνθο βλέπεται όπου είχα μεγαλώσει την παραμονή των Χριστουγέννων το βράδυ κόβουν με πομπή κάποια κουλούρα. Αντιστοιχεί με τη βασιλόπιτα που κόβουν εδώ την Πρωτοχρονιά, κομμάτι ονομαστικό για τον καθένα, φλουρί για τον τυχερό και καθεξής, αλλά δεν μοιάζει και καθόλου. Άλλη πάστα άλλη ζύμη, άλλη όψη, άλλη γεύση, άλλη μυρωδιά. Φανταστείτε ένα ωραίο ψωμί σιμιγδαλένιο, πιασμένο με λάδι, βαμμένο κίτρινο με ζαφουράνα, σπαρμένο μέσα σε σταφίδες άσπρες και μαύρες με κουκουνάρια, πορτοκαλόφλουδες κι ένα σωρό μπαχαρικά και με μια κρούστα όλο πασπαλισμένη με ψιλή ζάχαρη χρωματιστή. Αυτή είναι η ζακυνθινή κουλούρα. (ΑΘΗΝΑΪΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ)

*****

Κατάγομαι από σταφιδοφόρο τόπο κι έφτασα στα παιδικά μου χρόνια τη μεγάλη αυτή ακμή της «σταφιδαμπέλου» ούτε «σταφιδικές εταιρείες» υπήρχαν ακόμα ούτε «παρακρατήματα» ούτε απαγορευτικοί και προστατευτικοί νόμοι. Γιατί δεν χρειαζόταν. Όποιος έκανε τότε σταφίδα τη μοσχοπουλούσε. Και θυμάμαι ακόμα στις εξοχές της πατρίδας μου τα χρυσά αμπέλια και τα μαύρα αλώνια. Όλος ο κάμπος δεν έκανε σχεδόν παρά σταφίδα. Κι ήταν θέαμα, παιδιά μου να τον βλέπει κανείς από ψηλά, τις αυγουστιάτικες νύχτες, με τα μύρια φώτα του σαν επίγειο ουρανό και να αισθάνεται τη μυρωδιά του καρπού, που ανέβαινε από εκεί κάτω γλυκιά μεθυστική. (ΑΘΗΝΑΪΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ)

*****

Η γη τώρα άρχιζε να κοκκινίζει. Στα λιοστάσια, πέρα ως πέρα το χρώμα φαινόταν κόκκινο σαν αιματόβρεχτο. Όσο προχωρούσε το αμάξι, τόσο ζώηρευε η κοκκινάδα. Και τα τρία χρώματα της εξοχής εκείνης, το κόκκινο της γης το αργυρό πράσινο της ελιάς και το βαθυγάλαζο τ' ουρανού, ξυπνούσαν στην ψυχή Του Άγγελου μια ζακυνθινή ενθύμησή του από τις πιο δυνατώτερες. (Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ)

*****

Εκείνο τον καιρό σ' όλες τις χώρες που εξουσίαζε η Βενετία λειτουργούσαν ταμεία για την εξαγορά αιχμαλώτων. Ένα τέτοιο υπήρχε και στη Ζάκυνθο. (ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ)

6ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

- WEB: <http://6dim-zakynth.zak.sch.gr>
- E - MAIL: mail@6dim-zakynth.zak.sch.gr
- FAX: 26950 45193
- ΤΗΛ. 26950 29786 & 26950 29787

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ανδρωνά Χριστίνα
Γιατράς Άγγελος
Γκλαβά Ζαντίνα
Γκλαβά Νταϊάνα
Καρλαύτη Ελπίδα
Λιβέρη Κατερίνα
Λούλος Διονύσης
Μάρα Άντζελα
Μπάστας Αντριάν
Μυλωνάς Δημήτρης

Ξένος Βασίλης
Ραψομανίκης Παναγιώτης
Σούρμπης Χάρης
Στραβοπόδης Αντρέας
Τζελίλη Αρμενίτα
Τσιόλη Διονυσία
Τσιριγώτη Χριστίνα
Τσιριγώτης Άγγελος
Φλεμοτόμου Αλεξάνδρα
Ψάλλας Γιώργος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ :

Σπύρος Ι. Θεοδόσης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΠΥΡΟΣ Ι. ΘΕΟΔΟΣΗΣ